

توجه: ضمن عرض سلام و آرزوی موفقیت برای شما، تأکید می‌شود که سوالات ذیل فقط برای آشنایی با نحوه سوالات پایان ترم است؛ بنابراین طلاب محترم باید تمامی مطالب محدوده اعلان شده را مطالعه کنند و آمادگی پاسخگویی به سوالات دیگر را داشته باشند.

۱. برای آگاهی از معنای «هیئت» و «ماده» کلمه چه راهی وجود دارد؟
 ۲. فواید سه‌گانه آگاهی از ساختار کلمات چیست و کاربرد هر فایده کدام است؟
 ۳. در «المنجد» ذکر معنای یک لغت در شماره‌های متعدد بیانگر چیست؟ در این مورد روش «الوسیط» چگونه است؟
 ۴. به جز فهم معنای کلمه برای آگاهی از چه چیزی به کتاب لغت مراجعه می‌کنیم؟ ۴ مورد را نام ببرید.
 ۵. کلمات «خَبَّ» «بَرَّه» ، «قَاتِل» و «دَعَاء» چه نوع کلمه‌ای هستند؟
 ۶. در آیه شریفه، در کلمات معین شده، حروف اصلی، نوع کلمه (مهموز، معتل، مضاعف، سالم) و وزن آن را بنویسید.
- « فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا لِّلَّذِينَ الْقِيَمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّمْ يَمِدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدِّعُونَ» (روم/۱۴)
۷. کلماتی مانند «عالم» و «قَوْتِل» آیا معتل‌اند یا خیر، چرا؟ آیا دارای حرف عله‌اند یا خیر، چرا؟
 ۸. الف) بیان وزن کلمه «بَلَّيت» با کلمه «سَكَّيت» چه فایده‌ای دارد؟
ب) وزن در کدام مورد تابع موزون نیست؟ مثال بزنید.
 ۹. علمای صرف، ۴ فعل را ذکر کرده‌اند که مضارع آنها علاوه بر یَفْعَلُ، بر وزن یَفْعَلُ نیز آمده است. این افعال کدامند؟
 ۱۰. در فعل مضارع در تشبیه‌ها و جمع‌های مذکر و مفرد مؤنث مخاطب، نون عوض رفع بعد از ضمیر، قرار گرفته است. لذا اشکال کرده‌اند که چرا اعراب فعل مضارع - که باید در آخر کلمه باشد - در آخر فعل، نیامده است. جواب این اشکال چیست؟
 ۱۱. فعلی که در ماضی بر وزن «فَعَلَّ» باشد در مضارع چه وزنی دارد؟ مثال بزنید.
 ۱۲. حروف مضارعه در چه صورت مفتوح و در چه صورت مضموند؟
 ۱۳. افعال زیر مبنی بر چه علامتی هستند: نَصَرُوا، نَصَرْنَ، نَصَرْتَا، نَصَرْنَا، نَصَرْتُ.
 ۱۴. الف) علامت رفع و نصب و جزم در صیغه‌های ۲، ۳، ۵ و ۱۰ فعل مضارع چیست؟
ب) علامت نصب و جزم در صیغه‌های جمع مؤنث مضارع چگونه است؟
 ۱۵. الف) در مثال لم يَنْصُرَنَّ چرا سکون لام الفعل، علامت جزم نیست؟
ب) کدام یک از صیغه‌های امر معلوم و مجهول مبنی هستند؟

۱۶. از افعال زیر مانند نمونه فعل امر بسازید.

نمونه: يَصْرِبُونَ لِيَصْرِبُوا تَعْتَلُونَ أَقْتُلُوا

۱. تَنْصِرِينَ ۲. يَنْصُرَانِ ۳. تَعْرِفَانِ ۴. يَعْرِفُونَ ۵. يَحْشُرُونَ ۶. تَنْصُرْنَ ۷. تَفْتَحُ ۸. أَذْهَبُ ۹. تَذْهَبَانِ

۱۰. تَذْهَبِينَ ۱۱. يَصْرِبَانِ ۱۲. تَعْتَلَانِ

۱۷. افعال مقابل معربند یا مبني؟ چرا؟ «دَرَوْنِي - لِيَدُعْ - لَا تَسْأَلُوا - لَمْ تَسْؤُكُم»

۱۸. الف) در دو آیه شریفه «أَسْكُنْ أَنْتَ وَ زَوْجَكَ الْجَنَّةَ» و «وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ» فاعل دو فعل «أَسْكُنْ» و «يَعْلَمُ» چیست؟

ب) در چه صورت، ضمیر بارز «هو» یا «أنت» می تواند فاعل فعل غایب مثل «يَذْهَبُ» باشد؟

۱۹. الف) دلیل وجوب اتصال و استتار ضمیر در فعل مخاطب و متکلم چیست؟

ب) تفاوت ضمیر محذوف با ضمیر مستتر چیست؟ مثال بزنید.

۲۰. افعال زیر را به فارسی ترجمه کنید:

صَبَرْتُمْ - كَتَبْنَا - رَجَعْنَا - كَمَلْتُمْ

۲۱. افعال زیر را به عربی ترجمه کنید. [در ترجمه از ضمائر فاعلي استفاده کنید]

ما دو زن دانستیم - ما دو مرد فتح کردیم - من یک مرد ذبح کردم - ما زنان به یاد آوردیم - شما دو مرد خارج شدید - تو یک مرد ضعیف شدی - شما دو مرد رسیدید - شما مردان نیکو شدید - آن دو مرد پاک شدند - شما دو زن کامل شدید - شما زنان نوشتید - آن زن نوشت - آن دو مرد یاری کردند.

۲۲. الف) شمارش اختصاری ضمائر مضارع چگونه است؟

ب) در کدامیک از صیغه های مضارع ضمیر، وجوباً مستتر است و علت وجوب استتار چیست؟

۲۳. الف) نون مفتوحه در صیغه های جمع مؤنث با نون مفتوحه در صیغه مفرد مؤنث مخاطب چه فرقی دارد؟

ب) در چه صورت ضمیر بارز «هو» یا «أنت» می تواند فاعل فعل غایب مثل یذهب باشد؟

۲۴. افعال زیر را به فارسی ترجمه کنید.

۱. تَنْصُرُونَ ۲. نَسَمَعُ ۳. تَذْهَبِينَ ۴. يَجْلِسَانِ ۵. يَسْمَعُونَ ۶. يَصْرِبْنَ ۷. تَصْرِبْنَ ۸. تَصْبِرُ ۹. تَفْتَحَانِ ۱۰. تَذْكُرُونَ

۱۱. تَرْجِعِينَ ۱۲. تَبْلُغُونَ ۱۳. يَبْلُغْنَ ۱۴. أَسْمَعُ ۱۵. تَعْلَمَانِ ۱۶. تَعْلَمُونَ ۱۷. يَعْلَمُ ۱۸. تَجْلِسِينَ ۱۹. تَسْمَعَانِ

۲۰. يَفْتَحُونَ ۲۱. تَفْتَحُ

۲۵. افعال زیر را به عربی ترجمه کنید. [در ترجمه از ضمائر فاعلي استفاده کنید].

۱. شما زنان می روید ۲. ما دو مرد می نشینیم ۳. آن زنان می شنوند ۴. آن مردان می رسند ۵. آن دو زن به یاد می آورند ۶. شما مردان صبر می کنید ۷. تو یک زن یاری می کنی ۸. شما دو زن می رسید ۹. ما زنان می رویم ۱۰. آن دو زن صبر می کنند ۱۱. شما زنان کمک می کنید ۱۲. ما زنان کمک می کنیم

۲۶. در هر یک از مثال ها، فعل مشخص شده چه زمانی دارد؟ چرا؟

- «لَيْتَ زَيْدًا يَرْجِعُ» - «قَدْ ذَهَبَ زَيْدٌ»

- «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»

۲۷. عواملی که زمان مضارع را به گذشته تغییر می‌دهند کدامند؟ مثال بزنید.

۲۸. با توجه به این که صدور فرمان در فعل امر، در زمان حال است، چرا زمان آن، آینده می‌باشد؟

۲۹. حرف «قد» چه تأثیری در معنای فعل ماضی دارد؟

۳۰. «لیت» و «لعل» چه تأثیری بر زمان فعل مضارع دارند؟ علت این تأثیر چیست؟

۳۱. در آیات زیر زمان افعال ماضی و مضارع را مشخص کنید.

– يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ

– أَلَمْ تَكُنْ مِنْ آيَاتِنَا تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تَكَذِّبُونَ

– قَالَ لَنْ تُرَنِّبُنِي وَلَكِنِ أَنْظِرْ لِي الْجَبَلَ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَنِّبُنِي

– فَرَدَدْتُهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ

۳۲. دو مورد از علائم فعل متعدی را با مثال بیان کنید.

۳۳. الف) منظور از اشراب و تضمین چیست؟ مثال بزنید.

ب) منظور از «منصوب به نزع خافض» چیست؟ مثال بزنید.

۳۴. در آیات زیر افعال متعدی و لازم را معین کنید.

– وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

ثُمَّ لَا تَجِدُنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ

وَأَرْبَابًا مَنَاسِكَنَا وَتَبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا

۳۵. در آیه شریفه، خصوصیات هریک از افعال معین شده را بنویسید. (معرب یا مبنی، معلوم یا مجهول،

متعدی یا لازم، زمان فعل، شماره صیغه و فاعل فعل)

«وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا»

۳۶. تعدیه تام و ناقص و نیز همزه قطع و همزه وصل را در ضمن مثال توضیح دهید.

۳۷. در مورد آیه شریفه به سؤالات زیر پاسخ دهید:

هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَحَرَبَينَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ

مِنْ كُلِّ مَكَانٍ

الف) فاعل فعل جرین کدام است؟

ب) حرف باء در کلمه «بهم» و «بریح» چه نوع بائی است؟

ج) معنای عبارت «جرین بهم» چیست؟

د) با اینکه فعل جاء لازم است پس چرا در عبارت «جاءهم» مفعول بی واسطه گرفته است؟

۲۸. آوردن نون وقایه در افعال، در چه مواردی واجب و در چه مواردی جایز است؟

۲۹. به فارسی ترجمه کنید. (اَسْمَعُ ، تَصْبِرَنَّ ، أَنْصُرُوهُنَّ ، أَنْصُرْتَهُمَا)

۴۰. به عربی ترجمه و مجهول کنید. (در ترجمه از ضمایر فاعلی و مفعولی استفاده کنید. مثلاً: شما زنان ما

زنان را یاری کنید: أَنْصُرْتَنَا؛ لِتُنْصِرَ)

(الف) شما مردان بر ما مردان غضب کردید.

(ب) شما زنان آن دو زن را یاری کنید.

(ج) ما دو مرد شما دو مرد را یاری می‌کنیم.

(د) شما مردان ما مردان را یاری می‌کنید.

(ه) آن مردان خودشان را یاری کردند

(و) تو یک زن آن زنان را یاری کن

۴۱. در آیات شریفه ذیل، افعال مشخص شده را مجهول کنید. (آیات تمرین ۶ صفحه ۹۸) مثلاً:

« وَ نَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنِ التَّكْوِينِ مِنَ الشَّجَرَةِ »

۴۲. همه افعال آیه شریفه را مجهول کنید. «فَاذْكُرُونِي أَذْكَرُكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَ لَا تَكْفُرُونِ»

۴۳. دو کلمه «أِصْطَفَى» و «أَلَانَ» طبق کدام قاعده از قواعد تخفیف همزه تغییر می‌کنند؟ قاعده را به طور

کامل بنویسید

۴۴. دو کلمه «بَرِيئَةً» و «أَلَانَ» طبق کدام قاعده از قواعد تخفیف همزه تغییر می‌کنند؟ قاعده را به طور کامل

بنویسید.

۴۵. در کلمات هر یک از دو آیه، همزه وصل یا قطع را معین کنید.

« وَأَنْطَلِقُ الْمَلَائِكَةُ مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ الْهَيْكَلِ »

« فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ »

۴۶. در آیه شریفه، « فَذَلِكِنَّ الَّذِي لَمُنْنِي فِيهِ » و « ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخْنُءُ بِالْغَيْبِ » حروف اصلی، زمان

فعل و شماره صیغه ۲ فعل اجوف را بنویسید.

۴۷. در دو آیه شریفه «فَخَذَ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصَرَّهُنَّ إِلَيْكَ.....» و «أَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنظَرُونَ» حروف اصلی،

زمان فعل و شماره صیغه دو فعل اجوف را بنویسید.

۴۸. در آیه شریفه « لَنْ أَرْسَلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ » وضعیت دو فعل معتل را مشخص

کنید. [حروف اصلی، باب، زمان، شماره صیغه]

۴۹. (الف) مشارکت در باب مفاعله به چه معناست؟ با مثال توضیح دهید.

(ب) یکی از معانی باب تفعیل، تکثیر است، آیا تکثیر فعل ملازم با تکثیر فاعل یا مفعول است؟ توضیح دهید.

۵۰. (الف) در آیه شریفه: « قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ لِحْيَةَ أَيْمَنِكُمْ » کلمه «تَحِيلَةً» چه نوع اسمی است؟

(ب) چرا در باب مفاعله حرف مضارعه، مضموم است؟

۵۱. در آیات زیر حروف اصلی، زمان فعل، شماره صیغه، مجرد یا مزید بودن افعال و نوع باب مزید را معین کنید.
 - «فإن تابوا و أقاموا الصلّاة و آتوا الزّكوة فخلّوا سبيلهم»
 - «و من كفر فامتعه قليلا ثم أضطرّه إلى عذاب النار»
۵۲. در آیه شریفه « و لقد آتينا داودَ مِنّا فضلا يا جبالُ أُوبى معه و الطيرَ و ألنا له الحديدَ» وضعیت دو فعل « أُوبى» و «ألنا» را مشخص کنید [حروف اصلی، باب، زمان، شماره صیغه]
۵۳. در آیه شریفه « فليؤدِّ الّذى أوثّمنَ أمانته» وضعیت دو فعل موجود را مشخص کنید [حروف اصلی، باب، زمان، شماره صیغه]
۵۴. وضعیت دو فعل مزید را در آیه شریفه، «فوجدّا فيها جدّارًا يُريدُ أن ينقضَ فأقامه» مشخص کنید. [حروف اصلی، باب، زمان، شماره صیغه]
۵۵. دو جمله زیر را به تأویل مصدر ببرید.
 - «أفتظّمعونَ أن يؤمنوا لكم»
 - «ألّم تعلمَ أن الله على كلّ شيءٍ قديرٌ»
۵۶. جملات زیر را به تأویل مصدر ببرید.
 «إنا قد أوحيَ إلينا أنّ العذابَ على من كذبَ و تولّى»
 «و لا يحلُّ لهم أن يكتنمَ ما خلق اللهُ فى أرحامهم»
۵۷. جملات زیر را به تأویل مصدر ببرید.
 - أفتظّمعونَ أن يؤمنوا لكم
 - يؤدُّ أحدهم لو يعمرُ ألفَ سنةٍ
 - ويحِبُّونَ أن تحمّدوا بما لم يفعلوا
 - أم تزيّدونَ أن تسألوا رسولكم كما سئلَ موسى من قبلُ
 - ولا يحلُّ لهم أن يكتنمَ ما خلقَ اللهُ فى أرحامهم
 - ولا يحلُّ لكم أن تأخذوا ممّا آتيتموهنَّ شيئاً
 - ألن يكفيناكم أن يمدّكم ربّكم بثلثةِ ألفٍ من الملتيكَةِ منزّلين
 - فمن يردِ اللهُ أن يهديه يشرحْ صدره للإسلامِ
 - قال إني ليحزّننى أن تذهبوا بهـ وأخاف أن يأكله الذّئبُ
۵۸. اسم و خبر آن را به مصدر تبدیل کنید.
 - ذلك ليتعلموا أن الله يعلم ما فى السمّواتِ وما فى الأرضِ وأنّ الله بكلِّ شيءٍ عليمٌ
 - ألم تر أنّ الله خلقَ السمّواتِ والأرضَ بالحقِّ
 - ولو يرى الذين ظلموا إذ يرونَ العذابَ أنّ القوّة لله جميعاً وأنّ الله شديدُ العذابِ
 - حجّتك أجلُّ من أن تُوصَفَ بكلِّها و مجدّدك أرفعُ من يحدّد بكنهه و نعمتک أكثرُ من أن تُحصي بأسرها و إحسانک أكثرُ من أن تُشكرَ عليّ أقرّبه.
۵۹. فعل متصرف و غیر متصرف را با مثال تعریف کنید.
۶۰. اسم متصرف و غیر متصرف را با مثال تعریف کنید.
۶۱. فعل جامد با اسم جامد چه تفاوتی دارد؟ با مثال توضیح دهید.
۶۲. چرا نمی‌توان گفت مثلاً «مدینتان» از «مدینه» مشتق شده است؟